

R. W. Connell'in "Erkeklikleri": Yanıt

R. W. Connell

Çev. Damla Tanal Tatar*

Orijinal Metin: R.W. Connell's "Masculinities": Reply, 1998

Orijinal Metin Alıntısı: Connell, R. W. (1998). R.W. Connell's "Masculinities": Reply. *Gender and Society*, 12(4), 474-477.

1970'lerin başındaki Erkek Kurtuluş hareketinin ilk kıpırdanmaları, erkeklerin ataerkillikteki yeri kadar "eril rol" içerisindeki sorunlara ilişkin de bir tartışma başlattı. Yıllarca, bu tartışma gerçeklerden bağımsız olmasa da gerçeklerden uzak sürdü ki bu erkeklikle ilgili fantastik öykülerin bir açıklama olarak görülebileceği bir durumdu.

1990'ların başında, erkekler ve toplumsal cinsiyet ile ilgili belirli sayıda çalışma birikti. Bu süreçte *Gender & Society*'nin hatırı sayılır bir rolü vardır. *Erkeklikler*'in (*Masculinities*) temel amaçlarından biri (çoğunluğu bilinmeyen) bu araştırmayı belgelemek ve değerlendirmek, tarihsel bir bağlama oturtmak, anlaşılması konusunda kuramsal bir çerçeve sunmak ve politik ve entelektüel sonuçlarını çözümlenmekti. Patricia Yancey Martin ve Judith Lorber, bu çabayı cömert bir biçimde değerlendirmektedirler ve böylesi uzmanların metnin yararlı olduğuna ilişkin düşüncelerinden memnunluk duymaktayım. Aynı zamanda açıkça dile getirdikleri ve önemli olduğunu düşündüğüm eleştirilerini de nezaketle karşılamaktayım. Argümanları geliştirmek amacıyla ve onları çözümlenmek adına, burada bazı temel noktalara kısa cevaplar sunmaktayım (alan kısıtlaması nedeniyle diğer noktalara değinemeyeceğim).

Benim görece daha karmaşık erkeklik tanımlamam, toplumsal cinsiyetin çok katmanlı ve çok boyutlu özelliğinden ve erkekliği nörotik kişilik, alt kültürel akran grubu, resmi bir oluşum ve bir medya imgesi gibi farklı şekillerde tanımlayan araştırma literatüründen kaynaklanmaktadır. Erkekliğe dair basit düzeydeki bir "çekirdek" ya da "gerçek" kavram işe yaramayacaktır.

Terimi fazla mı esnetmiş oldum? Martin, erkekliğin bir "yer" ya da bir "etki" olup olamayacağını sorgulamaktadır. Sunduğu örnek nokta atışıdır. Bir erkek "bir kadın gibi"

* Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı, damlatanal@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5701-1494.

giyindiğinde” giyimdeki semiyotik karşılığı tanımlayan cinsiyet ilişkileri yapısı bölümünde tam olarak dişil¹ bir yer işgal ediyordur. “Yer” metaforu toplumsal cinsiyet kavramının yapı olarak bir parçasıdır. Ancak yapı karmaşıktır. Drag² performansında bir erkeğin, iş bölümü gibi yapının diğer bölümlerinde -daha da önemlisi toplumsal cinsiyet belirsizliğinin ve aşımının farklı biçimlerini anlamada- dişil bir yer işgal etmesine gerek yoktur.

Giyinme ve çalışma gibi toplumsal pratiklerin bedensel etkileri vardır ve bunların hatırı sayılır bir kısmı (ağırlık çalışmaktan ve top oynamaktan, kozmetik cerrahisi ve öğrenme davranışına kadar) toplumsal cinsiyet inşasının bir parçası olarak tasarlanmıştır. Toplumsal ve bedensel süreçler arasındaki etkileşim o kadar önemlidir ki bu etkilerin “erkeklik” (ve “kadınlık”) tanımında yer alması gerektiğini iddia edebilirdim.

Martin herhangi bir yerin anlamının yapıdan kaynaklandığı konusunda haklıdır ancak bu sabit bir durum değildir. İskoçya’da 18. yüzyılın başlarında kısa plili etek giymek eril bir pratikken, 20. yüzyılda Manhattan’da dişil bir pratiktir. Bu şekilde bir düşünce yürütme biçimiyle Kongo’ya kadar gidebilirim. Ancak, performansa vurgu yapan cinsiyet kavramları bütün alanın daraltılması riskini taşımaktadır. Toplumsal cinsiyet yalnızca işaretler ve anlamlar sistemi değildir; aynı zamanda o, ev işi ve makine başı işin³ maddi emeğini, sermaye birikimini, şiddet ve gücün maddeselliğini, hamileliği, çocuk yetiştirmeyi ve bunun gibi durumları içermektedir. Modellerimiz, tüm diğerlerine kıyasla toplumsal pratiğin sembolik boyutunu ayrıcalıklı kılmamalıdır.

Martin *hegemonik erkekliğin* birden çok anlamı olduğu noktasında çok haklıdır. Meslektaşlarım (Tim Carrigan ve John Lee) ve ben kavramı ilk kez tanımlamaya çalıştığımızda, hegemonyayı tarihsel olarak ortaya çıkan ve tarihsel olarak değişebilecek bir durum olarak düşünmüştük. Ancak sonrasında, bazı yazınlarda kavram, Tip A kişiliği gibi sabit bir karakter türünü ve neredeyse her zaman olumsuz çağrışımları olan- bir kişilik tipini temsil etmek için kullanılır olmaya başladı.

Bu noktada sorumluluğun bir kısmını üstlenmem gerektiği kanaatindeyim. Kavram ataerkilliğin meşruluğu ile bağlantılı olarak tanımlanmaktadır. Kavramı tarihsel olarak tanımlarken tutarlı olmaya çalışmış olsam da konu (toplumsal cinsiyet eşitliği hususunda) kötü

¹ Çevirmenin notu: Orijinal metinde “feminine” olarak yer olan bu sözcük, bu noktada cümlenin akışı ve anlam göz önünde bulundurularak “dişil” olarak çevrilmiştir.

² Çevirmenin notu: Orijinal metinde “The man in drag” şeklinde yer almaktadır, metnin akıcılığı göz önünde bulundurularak ve performansın literatürdeki anlamı düşünülerek “drag performansı” olarak çevrilmiştir.

³ Çevirmenin notu: Orijinal metinde “machine minding” olarak geçmekte olan bu ifade, makinenin işleyişi sırasında gerçekleşen, bu işleyişi sürdüren ve denetleyen bir emek türüne dikkati çekmektedir. Bu anlam dikkate alınarak bu biçimde çevrilmiştir.

davranan erkek olduğunda bazı kullanımlarda kısa yoldan hegemonik erkeklığe referansta bulunmaktayım. Ve bu durum, sabit bir olumsuz karakter tipi anlayışının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Ancak hegemonyanın olumlu bir güç olabileceği düşüncesini taşımaktayım. Bu, Gramsci'nin sınıf ilişkileri içerisindeki orijinal hegemonya kavramının bir parçasıydı ve bu bağlamda mevcut biçimlerinden daha az zehirli (toksik), daha işbirlikçi ve barışçıl erkekliklerin inşa edilebileceği bağlamında oldukça anlaşılabilir bir niteliğe sahiptir. Aslında bu, eğitimsel ve siyasi çalışmalara yönelik hedefleri belirlemede faydalı bir yoldur. Bu bağlamda, politik stratejilere ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir.

Lorber, sözlerine önemli etkileri olan kategorize edici bir jest (“erkeklerin feminizmi”) ile başlamakta ve sözlerini bu şekilde bitirmektedir. Sanırım herkes, erkekler ve erkeklik üzerine yapılan son araştırmaların gelişmesinde feminizmin oldukça önemli olduğu konusunda hemfikirdir. Bu, kesinlikle benim için geçerli bir durumdur. Toplumsal cinsiyet meseleleri üzerine olan çalışmam feminizme bir yanıt olarak başlamıştır ve özellikle Pam Benton ve birçoklarının da içerisinde olduğu feministlerle sürekli bir diyalog halinde ilerlemektedir.

Ancak bunu tam anlamıyla kabul etmek, erkeklik üzerine yapılan çalışmaların erkeklerin feminizmi olarak sınıflandırılmasının kabul edilmesi demek değildir. İlk olarak, bunun önemli bir kısmı (ve en az etkisiz olmayı) kadınlar tarafından yapılmaktadır: Nancy Chodorow, Lynne Segal, Ursula Mueller, Carol Hagemann-White ve Elisabeth Badinter ve diğerleri. İkinci olarak işin önemli bir kısmı feminizmden de kaynaklanmamaktadır. Hegemonik erkeklik kavramı Gramsci'nin Marksizm'inden uyarlanmıştır, erkeklik hiyerarşileri Gey Kurtuluş hareketi tarafından geliştirilmiştir ve diğer fikirler Freud'dan, Foucault'dan, Sartre'dan, yapısalcılıktan ve post-yapısalcılıktan gelmektedir. Erkeklerin cinselliği üzerine yapılan en iyi çalışmaların bir kısmı, HIV/AIDS salgınına bir yanıt olarak ortaya çıkmış ve erkeklik üzerine en iyi tarihsel çalışmalardan bazıları ise sömürgecilik ve ırk ile alakalı endişelerden yola çıkılarak geliştirilmiştir.

Lorber'in ortaya koyduğu siyasi ikilemlerle boğuşmak için erkekler ve erkeklik üzerine yapılan son çalışmaların çoklu kaynaklarının farkına varmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Erkeklerin feminizmi- onun, kadınların “öfke ve kızgınlığını” paylaşmaya yönelik erkeklerin yetersizliğine ilişkin yorumlarında algıladığı biçimiyle- yalnızca kuyrukçuluk⁴ ve politik olarak zayıf bir kazanç olabilir. (Zaten “uyguladığı” feminist kuramları yansıtacağından, entelektüel olarak feminizm için de zayıf bir kazanç olacaktır.) Feminist olmayan ve anti-feminist erkek

⁴ Çevirmenin notu: *Tail-end* sözcüğü kuyruk metaforu kullanılarak türetilmiş, bir şeyin (bir durumun, olayın, dönemin) en sonu manasına gelmektedir. Orijinal metinde *tail-endism* olarak da geçmekte olan bu sözcük ihtiva ettiği anlam düşünülerek kuyrukçuluk olarak çevrilmiştir.

hareketleri, erkek feminizmi hakkındaki bu görüşü paylaşmakta ve güncel bir Avustralya kitabından alıntı yapmak gerekirse, “çul ve kül tugayı”⁵ olarak pro-feminist aktivistlerle ve araştırmacılarla alay etmektedirler.

Erkeklikler'in siyasi argümanı, işleri herkes için daha iyi hale getirmeye yönelik bir Pollyanna umudu değil, toplumsal cinsiyet reformu kapsamında toplumsal ittifakların önemine ilişkin bir argümandır. Lorber, “az sayıda kadın” ilerici toplumsal politikalarından yararlandığından, bu yaklaşım üzerine pek düşünmemektedir. İttifaklara karşı dikkatli olmak için başka sebepler de vardır ancak bu sebep iyi olanından değildir; kanıtlar, Amerika'daki kamusal eğitimin yaygınlaşması gibi kadınlar açısından tarihsel kazanımlardan, İngiltere'de ve Avustralya'da refah devletinin çöpe atılması ve resmi eşitlik rejiminin Sovyet devletlerinde çöp olması sebebiyle kadınların mustarip olduğu güncel kayıplara kadar değişiklik göstermektedir.

Eğer bir kimse ilerici toplumsal cinsiyet politikalarını destekleyen toplumsal çoğunlukları inşa etmekle ilgileniyorsa o zaman diğer toplumsal hareketlerle ittifak kurmak ve erkek gruplarının onlarla nasıl bir araya getirilebileceğini düşünmek önem arz etmektedir. Bu tür ittifakların bağlayıcı olması için ihtiyaç duyduğu şey sağlam bir toplumsal adalet anlayışıdır. Ve erkekler arasındaki ilerici toplumsal cinsiyet politikalarının dayanabileceği zemini sağlayan, feminizmle bir kuyruk ilişkisinden ziyade toplumsal adalet politikasıdır.

İttifak siyasetine bakış açısı ne olursa olsun Martin, Lorber ve benim bu konuda aynı fikirde olduğumuzu düşünmekten yanayım. Her türlü ilerici toplumsal cinsiyet politikası için, erkekler ve erkeklikler ile ilgili konularda güçlü, çok kaynaklı bir araştırma ve aktivizm uzun vadeli bir kazanç olacaktır.

R.W. Connell
Sydney Üniversitesi

Çevirmen Notu

Çalışmanın çevrilmesine ve yayımlanmasına izin verdiği için Prof. Raewyn Connell' e teşekkürlerimi sunarım.

⁵ Çevirmenin notu: İngilizce karşılığı “the sackcloth and ashes brigade” şeklindedir. *Sackcloth and ashes* İngilizcede aşırı keder, üzüntü ve pişmanlık manasına gelen bir deyimdir.